

LKI - ICRC සම්මන්ත්‍රණය AI සහ ස්වයංක්‍රීය අවි පද්ධති සම්බන්ධ සමකාලීන අභියෝග පිළිබඳව සාකච්ඡා කරයි

ලක්ෂ්මන් කදිර්ගාමර් ජාත්‍යන්තර සබඳතා සහ උපායමාර්ගික අධ්‍යයන ආයතනය (LKI), ජාත්‍යන්තර රතු කුරුස කමිටුව (ICRC) සමඟ එක්ව, 'කෘත්‍රිම බුද්ධිය (AI), ස්වයංක්‍රීය අවි පද්ධති (AWS) සහ සමකාලීන අභියෝග' යන මැයෙන් සාකච්ඡාවක් 2024 දෙසැම්බර් 19 වන දින LKI ලයිව්හවුස් ශ්‍රවණාගාරයේ දී පවත්වන ලදී. එයට රාජ්‍ය තාන්ත්‍රිකයන්, ජාත්‍යන්තර සංවිධානවල නියෝජිතයන්, අදාළ අමාත්‍යාංශ සහ ආයතනවල ජ්‍යෙෂ්ඨ නිලධාරීන්, හමුදා නිලධාරීන්, ප්‍රමුඛ පර්යේෂකයන් සහ විශ්වවිද්‍යාල සිසුන් සහභාගී විය.

උත්සවයේ ප්‍රධාන දේශනය පවත්වමින් විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ නැගෙනහිර ආසියාව, මැදපෙරදිග සහ අප්‍රිකාව සඳහා අතිරේක ලේකම් යසෝජා ගුණසේකර මහත්මිය කෘත්‍රිම බුද්ධිය සහ ස්වයංක්‍රීය අවි පද්ධති නියාමනය කිරීම සඳහා ගෝලීය ක්‍රියාමාර්ගයක හදිසි අවශ්‍යතාවය අවධාරණය කළාය. AI බොහෝ අංශ සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වී ඇති අතර, එහි භාවිතය යුධ පිටියේ ද වර්ධනය වෙමින් පවතින අතර එය ආයුධ පද්ධතිවල යෙදීම සම්බන්ධයෙන් ගැඹුරු කනස්සල්ලක් ඇති කරන බව ඇය අවධාරණය කළාය. 2015 වසරේ ශ්‍රී ලංකාවේ සභාපතිත්වය යටතේ, සාම්ප්‍රදායික ආයුධ පිළිබඳ සම්මුතියේ (CCW) ගිවිසුම්ගත පාර්ශවයන් විසින් LAWS පිළිබඳ සාකච්ඡාව අවිධිමත් විශේෂඥ ප්‍රමුඛ සාකච්ඡාවකින් රාජ්‍ය නායකත්වයෙන් යුත් සංවාදයක් දක්වා ඉහළ නැංවීමට එකඟ වූ බව අතිරේක ලේකම්වරිය සිහිපත් කළ අතර, 2016 CCW සමාලෝචන සම්මන්ත්‍රණය රාජ්‍ය ප්‍රවීණයන්ගේ කණ්ඩායමේ (GGE) පළමු රැස්වීම පිහිටුවීමට මග පාදනු ලැබීය. GGE හි සක්‍රීයව සම්බන්ධ වීමට අමතරව, 2021 ඔක්තෝම්බර් මාසයේදී ශ්‍රී ලංකාව රාජ්‍ය 70 ක පුළුල් කලාපීය කණ්ඩායමක් සමඟ එක්ව UNGA හි නීති පිළිබඳ පළමු ඒකාබද්ධ ප්‍රකාශය සඳහා සම අනුග්‍රහය දැක්වූ අතර 2024 සැප්තැම්බර් මාසයේදී UNGA විසින් 'අනාගතය සඳහා වූ ගිවිසුම' සම්මත කර ගැනීමට සහාය වූ බව ඇය සඳහන් කළාය. LAWS තහනම් කිරීම සහ නියාමනය කිරීම සඳහා නීත්‍යානුකූලව බැඳී ඇති මෙවලමක් පිළිබඳ සාකච්ඡා කිරීමට ශ්‍රී ලංකාව දැඩි ලෙස සහාය දෙන අතර 2026 වන විට AWS පිළිබඳ නව නීති ස්ථාපිත කිරීමට එක්සත් ජාතීන්ගේ මහලේකම්වරයාට සහ ICRC හි ඒකාබද්ධ ආයාචනයේ සභාපතිවරයාට සහාය දක්වයි.

ජීනීවා සම්මුතීන් ක්‍රියාත්මක කිරීමේ 75 වැනි සංවත්සරය සමරන ICRC විසින් ඉටු කරන ලද කාර්යභාරයට ආචාර කිරීමට මෙම උත්සවය අදහස් කරන බව LKI හි විධායක අධ්‍යක්ෂ තානාපති රචිනාථ ආර්යසිංහ මහතා මීට පෙර රැස්වී සිටි පිරිස පිළිගනිමින් කියා සිටියේය. 1989 ICRC ස්ථාපිත කිරීමේ සිට එය ශ්‍රී ලංකාවට ලබා දුන් දායකත්වය පිළිබඳව ඔහු සිහිපත් කළේය. විශේෂයෙන් සන්නද්ධ ගැටුම් සමයේදී - ආහාර සහ සිවිල් රථ පෙළ උතුරු හා නැගෙනහිරට රැගෙන යාම, ප්‍රතිශක්තිකරණ ධාවනයට පහසුකම් සැලසීම, ගැටුමට ලක් වූ පාර්ශවයන් අතර පණිවිඩ යැවීම සහ දෙපාර්ශවයේම තුවාල ලැබුවන් හා මියගිය අය නැවත පැමිණීමට ඉඩ සැලසීම, සහ බිම් බෝම්බ ඉවත් කිරීම, ආපදා ප්‍රතිචාර දැක්වීම සහ අතුරුදහන් වූවන් සෙවීම සඳහා ගැටුම් වලින් පසු සහාය ලබා දීම ආදී කාර්යයන් ICRC විසින් සිදු කර ඇත. කාලය පුරා ICRC විසින් IHL අනුකූලතාවය පිළිබඳ ආරක්ෂක හමුදාවන් පුහුණු කිරීමේදී වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටු කර ඇති අතර බන්ධනාගාර සංචාරයන්හි නිරත වූ අතර බන්ධනාගාර තත්ත්වයන් වැඩිදියුණු කිරීමට සහාය විය. නිරායුධකරණය පිළිබඳ තෝරාගත් සාකච්ඡාවේ තෝමාව, ICRC සහ ශ්‍රී ලංකාව ගෝලීය වශයෙන් සම්පව සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීමට අමතරව, LKI හි මෑත කාලයේ සිදුවෙමින් පවතින පර්යේෂණ ප්‍රයත්න කිහිපයක, ICT සහ එහි සමකාලීන අභියෝගවල අවධානය යොමු වී ඇති බව ඔහු නිරීක්ෂණය කළේය.

ආරම්භක අදහස් දැක්වීමේදී, ICRC හි ශ්‍රී ලංකාවේ නියෝජිත ප්‍රධානී Severine Chappaz IHL හි අඛණ්ඩ අදාළත්වය කෙරෙහි අවධානය යොමු කළේය. IHL ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ප්‍රධාන වගකීම මානව දුක් වේදනා

අවම කිරීම සඳහා රාජ්‍යයන් වෙත පැවරෙන බව අවධාරණය කළ ඇය IHL ජාතික හා ජාත්‍යන්තර දේශපාලන ප්‍රමුඛතාවයක් බවට පත් කිරීමේ වැදගත්කම අවධාරණය කළාය. අතුරුදහන් වූවන්ගේ ප්‍රශ්නයට විශේෂයෙන් අදාළ වන IHL හි පශ්චාත්-ගැටුම් යෙදුම ඇතුළුව IHL හි ශ්‍රී ලංකාවට විශේෂයෙන් අදාළ වන අංග, ඔවුන්ගේ සෙවීමට ඇති අයිතිය, ඔවුන්ගේ පවුල්වල ඉරණම දැන ගැනීමට ඇති අයිතිය සහ ඔවුන්ගේ අතුරුදහන් වූ ආදරණීයයන් සිටින ස්ථානය සහ මිනිසුන් අතුරුදහන් වීම වැළැක්වීමේ වගකීම පිළිබඳව ද ඇය අවධාරණය කළාය. ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික IHL කමිටුව ප්‍රධාන කාර්යභාරයක් ඉටු කරන IHL හි ජාතික ඒකාබද්ධතාවයේ වැදගත්කම, IHL හි සන්නද්ධ හමුදාවන් පුහුණු කිරීම සහ ශාස්ත්‍රීය හා ආගමික කවයන් හරහා IHL ව්‍යාප්ත කිරීමේ වැදගත්කම ද ඇය සඳහන් කළාය. ඇයගේ ප්‍රකාශයන් හිදී, IHL ප්‍රවර්ධනය සහ සංවර්ධනය සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ ජාත්‍යන්තර මැදිහත්වීම, විශේෂයෙන් නිරායුධකරණ රෙගුලාසි ක්ෂේත්‍රය තුළ ද පිළිගැනීමට ලක්විය.

ICRC හි කලාපීය නීති උපදේශක මහාචාර්ය Andrei Kozik, AI සහ AWS ඇතුළු තාක්ෂණික වර්ධනයන් තුළින් ඇති වන නව මානුෂීය සහ නීතිමය අභියෝග ඉස්මතු කළේය. විෂය පිළිබඳව සොයා බැලීමේදී, සිවිල් වැසියන් සඳහා අවදානම් ඉහළ නංවන සහ IHL අනුකූලතා සඳහා අභියෝග මතු කරන AWS හි අද්විතීය ලක්ෂණ වෙත ඔහු අවධානය යොමු කළේය. ඔහුගේ ඉදිරිපත් කිරීමේදී, මහාචාර්ය Kozik AWS පිළිබඳ ICRC හි ස්ථාවරය ද පැහැදිලි කළේ, 'අනපේක්ෂිත' සහ 'පුද්ගල-විරෝධී' ස්වයංක්‍රීය ආයුධ පද්ධති භාවිතය තහනම් කරන නව නීති ICRC විසින් ඉල්ලා සිටින බවයි. මෙම සන්දර්භය තුළ, 'අනපේක්ෂිත බව' යනු AWS ආයුධවල වෙනස් කොට සැලකීමේ ස්වභාවයට යොමු වන අතර 'පුද්ගල විරෝධී' යනු මිනිසුන් සෘජුවම ඉලක්ක කිරීමට නිර්මාණය කර ඇති හෝ භාවිතා කරන ස්වයංක්‍රීය ආයුධ ගැන සඳහන් කරයි. ICRC හි වාර්තාව 'ජාත්‍යන්තර මානුෂීය නීතිය සහ සමකාලීන සන්නද්ධ ගැටුම්වල අභියෝග' යන මාතෘකාව යටතේ සමකාලීන සන්නද්ධ ගැටුම් මගින් IHL සඳහා ඇති අභියෝග කිහිපයක් පිළිබඳ දළ විශ්ලේෂණයක් ලබා ගැනීමට මූලාශ්‍රයක් ලෙස සඳහන් කර ඇත. සන්නද්ධ ගැටුම් වලදී බලය භාවිතා කිරීම සම්බන්ධයෙන් මානව පාලනයේ විභවය අභිමි වීමෙන් ඇති විය හැකි මානුෂීය ප්‍රතිවිපාක පිළිබඳව වාර්තාව තුළින් පුළුල් ලෙස අවධාරණය කරයි.

'Stop Killer Robots' සඳහා වන ගෝලීය ව්‍යාපාරයේ ශ්‍රී ලංකා සම්බන්ධීකාරක යනිත්‍රා කුමාරගුරු මහත්මිය, විශේෂයෙන්ම වත්මන් නීති මගින් පැහැදිලි මගපෙන්වීමක් ලබා නොදිය හැකි ක්ෂේත්‍රවල නෛතික රාමු සහ ස්වයංක්‍රීය ආයුධ සංවර්ධනය යන දෙකම හැඩගැස්වීමේදී ආචාර ධර්මවල තීරණාත්මක කාර්යභාරය අවධාරණය කළාය. ස්වයංක්‍රීය අවි ජාත්‍යන්තර මානුෂීය නීති මූලධර්මවලට අනුකූල බව සහතික කිරීමේ අභියෝගය ඇතුළු ප්‍රධාන සඳාචාරාත්මක කරුණු කිහිපයක් ඇය ඉස්මතු කළ අතර, මානව පක්ෂග්‍රාහීත්වයෙන් තොරව යන්ත්‍රවලට විශ්වාසවන්තව ජීවිතය සහ මරණය පිළිබඳ තීරණ ගත හැකිදැයි ප්‍රශ්න කළ අතර, මානව ගරුත්වය උල්ලංඝනයන්ට තුඩු දිය හැකි දෝෂවල අවදානම අවධාරණය කළේය. නීතිමය රාමුවෙන් ඔබ්බට විහිදෙන සඳාචාරාත්මක සැලකිල්ලක් වන 'සඳාචාරාත්මක වගවීමේ පරතරය' පිළිබඳව ඇය තවදුරටත් සාකච්ඡා කළ අතර ස්වයංක්‍රීය ආයුධ මගින් ගනු ලබන ක්‍රියාමාර්ගවල වගකීම නිර්මාණකරුවන්, ක්‍රියාකරුවන් හෝ කිසිවෙක් යන්ත්‍රවලට එවැනි තීරණාත්මක තීරණ පැවරීමේ අමානුෂික ප්‍රතිවිපාක අවධාරණය නොකරන්නේද යන්න විමසුවාය. මෙම තාක්ෂණයන් වැඩි නිරවද්‍යතාවයකට සහ සිවිල් ජීවිත හානි අවම කිරීමට හේතු විය හැකි බවට ස්වයංක්‍රීය ආයුධ වෙනුවෙන් පෙනී සිටින ඇතැම් අය තර්ක කරන බව අවධාරණය කළ කුමාරගුරු මහත්මිය, තාක්ෂණික සීමාවන්, ගැටුමේ අනපේක්ෂිත ස්වභාවය සහ ගැටුමේ මානව යථාර්ථයන් එවැනි ප්‍රකාශයන් අතිශයින් විඥානවාදී බවට පත් කරන බවට ඇය ප්‍රතිප්‍රකාශ කළාය.

ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශයේ මාධ්‍ය සහ ප්‍රකාශක අධ්‍යක්ෂ සහ ජාතික ආරක්ෂක අධ්‍යයන ආයතනයේ (INSS) ප්‍රධානී කර්නල් නලින් හේරත් මහතා, මතු වී ඇති සඳාචාරාත්මක අභියෝග පිළිගන්නා අතර, මෙහෙයුම්

කාර්යක්ෂමතාව සඳහා එහි විභවය අවධාරණය කරමින් නවීන යුධ කටයුතු සඳහා AI හි පරිවර්තනීය බලපෑම ඉස්මතු කළ අතර, එවැනි ආයුධ සටන් උපාය මාර්ග නැවත හැඩගස්වන ආකාරය සහ සිවිල් වැසියන් මිලිටරි ඉලක්ක වලින් වෙන්කර හඳුනා ගන්නා ආකාරය සඳහන් කළේය. ගැටුම් වලදී අනපේක්ෂිත බව ඉහළ නංවන සහ වැරදි තොරතුරු සහ සාවද්‍ය තොරතුරු අනුව AI මගින් ඇති කරන අන්තරායන්ට එරෙහිව අවවාද කරන උසස් තාක්ෂණයන් සඳහා රාජ්‍ය නොවන ක්‍රියාකාරීන්ගේ වර්ධනය වන ප්‍රවේශය ගැන ඔහු කතස්සල්ල පළ කළේය. යුද්ධයේදී AI නියාමනය කිරීම පිළිබඳ ගෝලීය එකඟතාවයක් නොමැති බව අවධාරණය කරමින්, AI හි සඳාචාරාත්මක භාවිතය සහතික කිරීම සහ එය අනිසි ලෙස භාවිතා කිරීම වැළැක්වීම සඳහා ප්‍රවේශම් සහගත වීම සහ සහයෝගීතාවය ඉල්ලා සිටියේය.

ජාතික නවෝත්පාදන ඒජන්සියේ (NIA) ප්‍රධාන නවෝත්පාදන නිලධාරී සහ Pugwash Sri Lanka හි හිටපු සභාපති මහාචාර්ය අජිත් ද අල්විස්, විශේෂයෙන්ම ස්වයංක්‍රීය ආයුධ පද්ධති සහ AI සන්දර්භය තුළ විද්‍යාව, තාක්ෂණය සහ නවෝත්පාදනයේ ද්විත්ව භාවිත ස්වභාවය ආමන්ත්‍රණය කළේය. 1903 දී රයිට් සොහොයුරන්ගේ විජ්ජවීය ගුවන්යානය සොයාගැනීමෙන් පසු දශකයක් ඇතුළත බෝම්බ හෙලීම සඳහා එය ඉක්මනින් අනුවර්තනය වූ බැවින්, ඓතිහාසිකව තාක්ෂණය ආයුධකරණය කර ඇති බව ඔහු සඳහන් කළේය. යුද්ධවලදී භාවිතා කරන ස්වයංක්‍රීය ආයුධවලට දොස් පැවරිය හැකිද යන්න ප්‍රශ්න කිරීමේ නිෂ්ඵල බව ඔහු පෙන්වා දුන්නේය. වඩා තීරණාත්මක දෙය නම්, යුද්ධ ප්‍රථමයෙන්ම සිදුවීම වැළැක්වීම සඳහා රාජ්‍යයන් විසින් කොන්දේසි නිර්මාණය කිරීමයි. තනිව තහනම් කිරීම වෙනුවට AWS භාවිතයට වඩා හොඳ ප්‍රමුඛතාවයක් ලබා දීමේ අවශ්‍යතාවය ඔහු අවධාරණය කළ අතර, AI සහ ස්වයංක්‍රීය පද්ධති ඔවුන්ගේ ආයුධකරණයට වඩා මානව වර්ගයාගේ ප්‍රයෝජනය සඳහා උත්තේජනය කිරීම සඳහා යෝජනා කළේය. දේශගුණික ප්‍රශ්නය සහ සිදුවෙමින් පවතින සියලු ගැටුම් හේතුවෙන් විමෝචන ගමන් පථයන් වැරදි මාර්ගවලට යොමු කරන බව පෙන්වා දුන් ඔහු, ‘මැන්හැටන් ව්‍යාපෘතියෙන්’ ඉවත් ව පරමාණු බෝම්බය නිර්මාණය කිරීමට ලුහුබැඳ ගිය විද්‍යාඥයන් මෙන්, විද්‍යාඥයින් ලෙස වඩාත් සමාජ වගකීමක් ඇති කිරීමට පර්යේෂකයන් පෙළඹවිය යුතු බව ඉල්ලා සිටියේය. ඔහු එක්සත් ජාතීන්ගේ ප්‍රමුඛ ගෝලීය යාන්ත්‍රණයක් ශක්තිමත් කිරීම සඳහා අනුග්‍රහය දැක්වූ අතර, පුග්වොෂ් මූලධර්ම ස්පර්ශ කරමින් මනුෂ්‍යත්වය වඩාත් අගය කිරීමට අපව තල්ලු කරන ලෙස ඉල්ලා සිටියේය.

2015/2016 CCW හි ශ්‍රී ලංකා සභාපතිත්වය දරන සමයේ CCW හි මූලසූත දැරීමේදී ජීනීවා හි ශ්‍රී ලංකා නිත්‍ය නියෝජිතයා ලෙස මුහුණ දුන් අභියෝග පිළිබඳව ආවර්ජනය කරමින් විද්වත් සාකච්ඡාව මෙහෙයවූ තානාපති ආර්යසිංහ මහතා පෙන්වා දුන්නේ, දශකයකට පමණ පෙර රාජ්‍ය පාර්ශ්ව මට්ටමින් LAWS පිළිබඳ සාකච්ඡාව ආරම්භ කිරීමට සම්මුතියක් ලබා ගත් අතර, වලනය මන්දගාමී වීම සහ AWS ඵලදායී ලෙස නියාමනය කිරීම සඳහා බොහෝ අදාළ රාජ්‍යයන් එවැනි රෙගුලාසි වලට සහය දැක්වීමේදී විරුද්ධ වීම හෝ දෙගිඩියාවෙන් සිටීම කණගාටුවට කරුණක් විය. ආචාරධාර්මික සහ නෛතික තර්ක සැක සහිත නොවූවත්, යුද පෙරමුණු පුළුල් වන අතර හමුදා ජීවිත හානි අවම කර ගැනීමට උත්සාහ කරන බැවින්, දැනටමත් AWS ඇති හෝ ඒවා ළඟ තබාගෙන සිටින අය ඒවා භාවිතා කිරීමෙන් ඉවත් කර ගැනීමට වැඩි සඳාචාරාත්මක ඒත්තු ගැන්වීම සහ සම්මුතියක් අවශ්‍ය වනු ඇත.

පැයකට ආසන්න කාලයක් පැවති සාකච්ඡාවකදී, ප්‍රේක්ෂකයින් විසින් විශ්වීය නිර්වචනයක් නොමැතිකම, ජාත්‍යන්තර මානුෂීය නීතියේ (IHL) හිඩැස් ඉස්මතු කිරීම, AWS දේශපාලනීකරණය, සටන්කාමීන් සටන්කාමීන් නොවන අයගෙන් වෙන්කර හඳුනා ගැනීමේ ප්‍රගතිය සහ සීමාවන් පෙන්වා දුන් අතර, විනිවිද නොපෙනෙන තීරණ ගැනීම, අදාළ සඳාචාරාත්මක සහ නීතිමය ගැටළු සහ නියාමනයේ මන්දගාමී වේගය පිළිබඳව ගැටළු මතු කළහ. AI සහ AWS පිළිබඳ ශ්‍රී ලංකා ජාතික ප්‍රතිපත්තියක අවශ්‍යතාවය පිළිබඳව ද ඔවුන් පැහැදිලි සිටි අතර, දුර්වල රාජ්‍යයන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා ශ්‍රී ලංකාව වැනි කුඩා ජාතීන් බලපෑම් කරන ලෙස යෝජනා කළහ. විභේදනය සහ සමානුපාතිකත්වය වැනි IHL මූලධර්ම සමඟ

පෙළගැස්වීම අවධාරණය කරමින් මණ්ඩලයේ සාමාජිකයින් තාක්ෂණික නවෝත්පාදනය සහ සදාචාරාත්මක වගකීම අතර ආතතිය ගවේෂණය කළහ. ඔවුන් AI හි "කළු පෙට්ටිය" තීරණ ගැනීමේ විනිවිදභාවය, ඔත්තු බැලීම සහ තොරතුරු යුද්ධයට සම්බන්ධ IHL හි හිඩැස් සහ නව ආයුධ සමාලෝචනය කිරීමේදී ජීනීවා සම්මුතියේ 36 වැනි වගන්තියේ අදාළත්වය අවධාරණය කළහ. සහයෝගිතාව, සංස්කෘතික වශයෙන් දැනුවත් ආචාර ධර්ම සලකා බැලීම් සහ තාක්ෂණික දියුණුව මානව අධීක්ෂණය සමඟ සමතුලිත කිරීම සඳහා ප්‍රායෝගික, නීත්‍යානුකූලව බැඳී ඇති ක්‍රියාමාර්ග අවධාරණය කරමින් සැසිය අවසන් විය.